

Tannhelse som menneskerett

Rundt 18 000 tannleger fra hele verden, mer enn 166 kursholdere og i overkant av 200 utstillere møttes på FDI's kongress de siste dagene i august, denne gangen i Istanbul. Et bredt sammensatt fagprogram, visjoner, resolusjoner og en gedigen utstillingsbazar gjorde kongressen vellykket for de fleste.

Et mulig unntak var den tyrkiske helseministeren som forsøkte å holde tale på åpningen. Salen eksploderte i roping, piping og klaping slik at det ikke var mulig å høre et ord av talen. Kongressen ble holdt nær Taksimplassen i Istanbul, og dette var det eneste deltakerne merket til den politiske uroen i landet.

NTF har fremdeles sin mann i FDI's vitenskapelige komité og på talerstolen, Harry-Sam Selikowitz, med spesialområdet ikke-smittsomme sykdommer (non communicable diseases forkortet NCDs). Dette er et område som har fått stor oppmerksomhet over hele verden de siste par årene. En av flere viktige *policy statements* som ble vedtatt på årets kongress handlet om dette. Hele fem av dem ble revidert og godtatt på møtet. I tillegg kommer Istanbul-erklæringen.

De fem er:

- FDI policy statement on Non-communicable diseases
- FDI policy statement on Oral health and the Social Determinants of Health
- FDI policy statement on Oral Infection/Inflammation as a Risk Factor for Systemic Diseases
- FDI policy statement on Salivary Diagnostics
- FDI policy statement on Bisphenol-A in Dental Restorative and Preventive Materials
- Alle fem finnes på FDI's hjemmeside, www.wordental.org.

The Istanbul Declaration er underskrevet av presidentene i alle verdens tannlegeforeningene, presidenten i FDI og lederne av vitenskapskomiteen. Enkelt personer kan også tiltre erklæringen ved å gå inn på FDI's nettsted.

Istanbul-erklæringen

Presidenten i den tyrkiske tannlegeforeningen, prof.dr. Taner Yücel, åpnet kongressen med å understreke viktigheten av å se helse under ett.

- Tannleger og leger må samarbeide om å løse de store helseutfordringene i dagens verden. Tidligere besto de største utfordringene av fattigdom og smittsomme sykdommer, nå er den største utfordringen over hele verden de ikke-smittsomme sykdommene, deriblant orale sykdommer. Her må alle samarbeide, sa han

- *The Istanbul declaration* vil bli et dokument som alle tannleger kan referere til. Tannleger vil ikke bare ha ansvar for den orale og dentale helsen, men også for generelle helsesaker og for tidlig diagnostikk av enkelte sykdommer. Det må ikke glemmes at dårlig oral helse kan være forbundet med systemiske sykdommer, fra diabetes og

hjerte- karsykdommer til cancer, sa han videre.

Istanbul-deklarasjonen slår fast at oral helse er en fundamental menneskerett og en integrert del av generell helse og velvære. FDI oppfordrer alle til å støtte en utvidet rolle og ansvar for tannleger, i arbeidet for bedre generell helse i samfunnet.

Erklæringen er publisert på FDI's nettsted og her er det mulig for enkeltpersoner å tiltre den personlig. Den norske tannlegeforening oppfordrer medlemmene sine til å signere og dermed støtte FDI's viktige arbeid med å markere den orale helsens plass i det totale helsebildet, både internasjonalt og nasjonalt.

FDI Policy statement on non-communicable diseases

Ikke-smittsomme sykdommer (NCDs) er en epidemi som øker både i rike og

Vitenskapskomiteen er den viktigste komiteen i FDI. Her er, fra venstre, nestleder av vitenskapskomiteen og NTFs mann, Harry-Sam Selikowitz, presidenten i den tyrkiske tannlegeforening, professor Taner Yücel, det tyrkiske medlemmet av FDI's council, Nermin Yamalik, leder av vitenskapskomiteen, professor Lijian Jin og lederen av den tyrkiske tannlegeforeningen, dr. Hande Sar Sancakli.

i fattigere land. Sammen World Health Workers Organization. Seks millioner leger, tannleger, sykepleiere og fysioterapeuter – klare FDI å få oral helse med i WHO's NCD-initiativ.

– NCDs er i dag den største enkeltårsaken til for tidlig død, og byrden av ikke-smittsomme sykdommer er stor både for enkeltpersoner og for stater, åpnet Harry-Sam Selikowitz sitt innlegg. Det er sammenhenger mellom systemiske sykdommer og ulike NCDs. Her må en bruke felles risikofaktor-tilnærmelsen. Tannlegen må i større grad inkluderes i det generelle folkehelsearbeid. Dette må bli en større del av tannlegens rolle.

FNs toppmøte om ikke-smittsomme sykdommer i 2011 og slo fast at «renal, oral and eye diseases pose a major health burden for many countries and

these diseases share common risk factors and can benefit from common responses to non-communicable diseases». FN oppfordret medlemslandene til å «adopt measures to ensure that oral health is incorporated as appropriate into policies for the integrated prevention and treatment of chronic non-communicable and communicable diseases»

Hvordan kan tannlegeprofesjonen delta? Ved forebygging, tidlig diagnose og kontroll. Tannleger møter en stor andel av befolkningen regelmessig og har mulighet til å bidra til å øke deres bevissthet rundt helse. Tannleger kan kombinere sine tiltak med annet helsepersonell i samarbeidsprosjekter.

Mange land i verden har ingen tannhelseorganisasjon eller -system. Her har WHO laget en global handlingsplan

for 2013–2020. Visjonen er: «A world free of the avoidable burden of non-communicable diseases»

Minamatakonsensjonen

Minamatakonsensjonen underskrives i Minamata i Japan i høst, og handler om utfasing av bruken av kvikksølv. Det vil legges restriksjoner på utvinning, bruk og salg av mineralet, noe som også rammer amalgam. Dette vil ha store konsekvenser for tannleger i de fleste land i verden bortsett fra Norge og Sverige, som allerede har forbudt bruken av kvikksølv i amalgam. Amalgam er imidlertid som eneste produkt gitt anledning til å «phase down» i stedet for å «phase out».

Konsensjonen konsentrerer seg først og fremst om avfallproblematikken rundt kvikksølv:

- Det må settes nasjonale mål om å forhindre karies og forbedre helse, og ved dette minimalisere behovet for dental restaurasjon.

- En må promotere forskning og utvikling av kvalitets-kvikksølvfrie materialer for dental restaurering.

- Det må oppmuntres til miljømessig praksis i tannlegeklinikker for å redusere utslipp av kvikksølv og kvikksølvkomponenter til vann og jord.

Bisphenol-A

Policy statementet om Bisphenol-A fikk stor oppmerksomhet. Forskeren Gottfried Schmalz presenterte erklæringen sammen med en av deltakerne i det vitenskapelige rådet. Det er fremdeles usikkert hvordan Bisphenol-A påvirker mennesker, men det regnes som en hormonhemmer. Stoffet brukes ikke i dentale fyllingsmaterialer, men det kan forekomme rester i enkelte materialer etter produksjonsprosessen.

FDI vil holde de nasjonale organisasjoner orientert om ny forskning på området. Dette kan være et av temaene i raskest utvikling i den dentale verden, sa Schmalz. Det er ikke helt klart hvilke interesser som er representert, og det er mye en ikke vet om området. Men Bisphenol A kan gjerne bli det 21. århundres kvikksølv, avsluttet Schmalz.

Oral Health Atlas

FDIs orale helseatlas Oral Health Atlas skal revideres og forbedres. Dette er et godt redskap, men de innsamlede dataene klarer bare å gi et lite og overflatisk

Kongressalen.

Kongressenteret hvor arrangementet foregikk ligger på Taksimhøyden med utsikt over Bosporsstredet og det asiatiske kontinentet.

bilde av situasjonen rundt om i verden. Hvordan kan vi for eksempel forutsi hvilke behov vi vil ha om ti år, slik at vi kan tilpasse kapasiteten? Hva bør det undervises i i 2020? Hvor er de fremtidige vekstområdene og -markedene?

Mange spørsmål vill likevel forbli ubesvarte uten videre analyse.

World Oral Health Forum

Dette er et forum som er åpent for alle, og delegater fra flere land hadde planlagte eller spontane innlegg.

Den grønne tannklinikk

Costa Ricas delegat presenterte «The green dental clinic», et prosjekt som sertifiserer miljøvennlige tannklinikker. Dette er et initiativ fra Costa Ricanske tannleger for å bidra til en grønnere verden. Filosofien er at alle mennesker, alle land, også tannklinikker, må bli karbonnøytrale og miljøvennlige. Utdanningen bør inneholde opplæring og bevisstgjøring rundt miljøspørsmål. Alle klinikker må være ansvarlige for miljøet og for sitt eget karbonfotavtrykk. I mange land innebærer dette en bevissthet rundt vannkonsumpsjon i tillegg til avfallshåndtering.

En del av avgiften til sertifiseringen går inn i et fond for å bevare mangfoldet i Costa Ricas regnskoger, hvor flere av verdens utrydningstruede dyre- og fuglearter finnes.

Screening for kreft i munnhulen

I Irland har de etablert en oral cancerdag hvor alle tannleger på frivillig basis screener pasienter for oral cancer. Her har de forholdsvis gode resultater.